תְּמָרִים כדי שבעם, שהתמרים מצויים בבבל, ולא יהיו טרודים בפרנסתם, וְעל ידי זה יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה.

הגמרא מביאה מעשה בענין התמרים שבבבל: עוּלָּא אִיקְּלַע – הזדמן לְפוּמְבְּדִיתָא שהיא בבבל, קְרִיבוּ לֵיהּ טַיְרִינָא דְּתַמְרֵי – הגישו לפניו סל מלא תמרים, אֲמַר לְהוּ, כַּמָּה כִּי הָנֵי בָּזוּזָא – כמה סלים כאלו נמכרים בזוז אחד, אֲמְרוּ לֵיהּ, תְּלָת בָּזוּזָא – שלשה סלים נמכרים בזוז אחד, אֲמַר, מְלֵא צַנָּא דְּדוּכְשָׁא בָּזוּזָא – סל מלא תמרים שעושים מהם דבש נמכר בבבל בזוז אחד, וּבְבָלָאֵי לָא עָסְקִי בְּאוֹרַיְיתָא – אינם עוסקים בתורה כפי יכלתם, שהרי יכולים לעסוק תמיד כיון שיש להם מזונות בזול ובלא טורח. בָּלֵילְיָא צְעָרוּהוּ התמרים בשלשול, אֲמַר, מְלֵא צַנָּא סַמָּא דְּמוֹתָא בָּזוּזָא בְּכָבֵל – סל מלא סם המות נמכר בבבל בזוז אחד, וכיון שהם נמכרים בזול, אוכלים מהם הרבה ומצערים אותם, וּבְבָלָאֵי עָסְקִי בְּאוֹרַיְיתָא – ובני בבל עוסקים בתורה יותר מכפי יכלתם, שעוסקים הם בתורה אף על פי שמצערים אותם התמרים.

הגמרא מביאה דרשה נוספת של רבי אלעזר בענין הגאולה: וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב (ישעיה ב ג) לענין בית המקדש השלישי שיהיה לעתיד לבוא, 'וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב' וגו', ויש לדייק, מדוע נקרא דווקא 'בית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב', וְלֹא בית אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְיִצְחָק, אֶלָּא משום שהבית השלישי, לֹא יהיה כְּאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ – שנקרא אצלו הר הבית בשם הָר, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כב יד) 'אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה' יֵרָאֶה', וְלֹא כְּיִצְחָק שֶׁכָּתוּב בּוֹ – שנקרא אצלו הר הבית בשם שָׂדֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כד סג) 'וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה', אֶלָּא יהיה כְּמוֹ שנאמר אצל יַעֲקֹב, שֶׁקָּרָאוֹ בַּיִת שהוא מקום מיושב, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כח יט) 'וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֵל', ומקום זה היה בהר הבית, ומשום כך נקרא בית המקדש השלישי על שם יעקב.

הגמרא מביאה דרשה נוספת מענין הגאולה: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, גָּדוֹל יום קִבּוּץ הַגָּלֻיּוֹת, כְּיוֹם שֶׁנִּבְרְאוּ בּוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ב ב) 'וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל', ותרגומו הוא 'יום כנישיהון', דהיינו יום כינוסם של ישראל מהגלות, וּכְתִיב (בראשית א ה) בבריאת שמים וארץ, 'וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד', הרי שקרא הפסוק ליום קיבוץ גלויות 'יום יזרעאל', כמו שנקרא יום בריאת השמים והארץ 'יום אחד'.

שנינו במשנה: יָתוֹם שֶׁשָּׁחֲטוּ עָלָיו אַפּוֹטְרוֹפְּסִין וכו' יאכל במקום שהוא רוצה. אומרת הגמרא: שָׁמְעַת מִינַּהּ – יש לך ללמוד מכאן, שֵׁישׁ בְּרֵירָה, כלומר, שדבר שלא היה מבורר, ונתברר אחר כך, אנו אומרים שנתברר שהיה כן למפרע, שהרי יתום זה לא ידענו בשעת השחיטה עם מי הוא רוצה לאכול, ובשעת האכילה שאומר שרוצה לאכול עם זה, אנו אומרים שנתברר שכבר בשעת השחיטה רצה לאכול עמו, ושחיטת הפסח וזריקת דמו, היו גם בשבילו. דוחה הגמרא: אָמַר רַבִּי זֵירָא, אין ללמוד מכאן שיש ברירה, כי באמת יתכן שאין ברירה, ומה שיכול היתום לאכול משל האפוטרופוס, הוא משום שנאמר (שמות יב ג) 'שֶׂה לַבָּיִת', ודורשים מכך שיכול בעל הבית ליקח שה עבור כל בני ביתו מִכָּל מָקוֹם, כלומר אף בלא דעתם, ואף היתום הוא מבני ביתו של האופטרופוס, ויכול האפוטרופוס להמנותו על פסחו אף ללא דעתו.

הגמרא מביאה ברייתא שמבואר בה הדין שיכול בעל הבית לשחוט עבור אנשי ביתו שלא מדעתם: תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר (שם) 'שֶׂה לַבָּיִת', ומשמעות פסוק זה שיכול בעל הבית לשחוט את הפסח עבור כל בני ביתו, מְלַמֵּד – ולמדים מכך, שֶׁאָדָם מֵבִיא וְשׁוֹחֵט עַל יְדֵי [–בשביל] בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, וְעַל יְדֵי עֲבָדּוֹ וְשִׁפְחָתּוֹ הַכְּנַעֲנִים, בֵּין מַדַּעְתָּן, וּבֵין שֶׁלֹּא מַדַּעְתָּן, וְכֵיוָן שֶׁשָּׁחַט לְשֵׁם בַּעַל הַבַּיִת כָּשֵׁר, אף על פי שאינו יכול לשחוט בעצמו.

שואלת הגמרא: מַאי שְׁנָא אִשָּׁה מעבדו ושפחתו העברים ומבנו ובתו הגדולים, והלא שנינו ברישא שאף עליהם אי אפשר לשחוט בעל כרחם. מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא, כוונת הברייתא היא, לְאִשָּׁה וְכָל דְּדָמֵי [–הדומים] לָהּ, שאכן אף עבדו ושפחתו העברים, ובנו ובתו הגדולים, יוצאים בשל עצמם.

מקשה הגמרא: הָא נוּפָּא קָשְׁיָא – ברייתא זו מצד עצמה קשה היא, אָמְרַת – שאמרה הברייתא, שכולם יוצאים בשל רבם, חוּץ מִן הָאִשָּׁה שיוצאה בשל עצמה כיון שֶׁיְּכוֹלָה לְמָחוֹת, ומשמע, דַּמַּעֲמָא – שהטעם שיוצאת בשל עצמה ולא בשל בעלה, הוא משום דְּמָחֵי – שמיחתה ואמרה שאינה רוצה לצאת בשל בעלה, הָא לֹא מָחֵי – אבל אם לא מיחתה, נָפְקָא – יוצאה בְּשֶׁל בַּעֲלָהּ, ואף ששחט עליה שלא מדעתה, וְהָא קָתָנֵי רֵישָׁא – וקשה, שהרי שנינו בתחילת הברייתא, שאין אדם שוחט לא בשביל בניו הגדולים, וְלֹא עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, אֶלָּא מִדַּעְתָּן, הָא בְּסָתְמָא – שלא פירשו את דעתם, לֹא נָפְקָא – אינם יוצאים בשלו. מתרצת הגמרא: מַאי – מה הפירוש במה שאמרו ברישא שאינו שוחט עליהן 'אֶלָּא מִדַּעְתָּן', לְאוּ דְּאָמְרִי אֵין – אין הפירוש שצריכים הם לומר בממפורש שרוצים לצאת בשלו, אֶלָּא הפירוש הוא ששוחט עליהם בְּסָתְמָא – שלא פירשו בשל מי הם רוצים לצאת, וְלִאַפּוֹקֵי הֵיכָא דְּאָמְרִי לֹא – וכוונת הברייתא למעט רק שאם מחו ואמרו שאינם רוצים לצאת בשלו, אז אינו יכול לשחוט בשבילם.

שוב מקשה הגמרא: איך ניתן לומר, שאשה בסתם יוצאת בשל בעלה, וְהָא – והרי בברייתא נאמר, שבּוֹלָם שֶׁשָּׁחֲטוּ וְשָׁחַט רַבָּן עֲלֵיהֶן, יוֹצְאִין בְּשֶׁל רַבָּן, דְּדִין זה הוא בְּסָתְמָא – שלא אמרו במפורש שאינם רוצים לצאת בשלו, וְקָתָנֵי – ונאמר על זה בברייתא, חוּץ מִן הָאִשָּׁה מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלָה לְמָחוֹת, שאינה אוכלת משלו, הרי שאף בסתמא אינה יוצאה בשלו. מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא, כֵּיוָן שֶׁשָּׁחֲטוּ הם בשביל עצמם, אֵין לְךָ מִיחוּי גָּדוֹל מִזֶּה, והרי זה כמו שמיחו בפירוש.

שנינו במשנה: עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שׁוּתָּפִין וכו' לא יאכל משל שניהן. הגמרא מקשה סתירה מהמשנה לברייתא: רְמִי לֵיהּ – הקשה רַב עֲנָנָא סָבָא לְרַב נַחְמָן, תְּנַן – שנינו במשנתנו, עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שׁוּתָּפִין לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל שְׁנֵיהֶן, וְהַתַּנְיָא, עבד של שני שותפין אם רָצָה לאכול מִזֶּה אוֹכֵל ואם רָצָה לאכול מִזֶּה אוֹכֵל. אָמַר לֵיהּ רב נחמן, עֲנָנָא סָבָא, וְאָמְרֵי לָהּ שבלשון זה השיבו, פַּתְיָא אוּכְמָא – כלי שחור, כלומר מכוער, מֵינִי וּמַיְנָךְ – ממני וממך, כלומר על ידי שהקשית ואני מתרץ לך, תִּסְתַּיֵּים שְׁמַעְתָּתָא – תתפרש אמיתות דין זה, וכך יש לתרץ קושיא זו, מַתְנִיתִין בִּרְקָפְדֵי אַהֲדָדֵי – משנתנו מדברת בשותפים שמקפידים זה על זה, ואינם רוצים ליהנות זה מזה, ולכן אף אם שחט אחד מהם בשביל העבד, אין השני רוצה שחלקו בעבד יהנה מחברו, ולכן אינו יכול לאכול משל אף אחד מהם. והַבְּרַייְתָא מדברת בשותפים דְּלֹא קָפְדֵי אַהֲדָדֵי – שאינם מקפידים זה על זה.

נאמר במשנה: מִי שֶׁחֲצִיוֹ עֶבֶד וַחֲצִיוֹ בֶּן חוֹרִין לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל רַבּוֹ וכו'. מקשה הגמרא: מהמשנה משמע, שדווקא מִשֶּׁל רַבּוֹ, הוּא דְּלֹא יֹאכַל, אֲבָל מִשֶּׁל עַצְמוֹ, יֹאכַל, וְהָא תָּנֵיא, לֹא יֹאכַל לֹא מִשֶּׁלּוֹ וְלֹא מִשֶּׁל רַבּוֹ. מתרצת הגמרא: לֹא קַשְׁיָא, כָּאן בְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה כָּאן בְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה – המשנה שאמרה שיכול העבד לאכול משל

המשך בעמוד קנז

עצמו, סוברת כמשנה אחרונה, כלומר כמו שסברו בית הלל אחר
שהודו לבית שמאי [כמבואר להלן], שמי שחציו עבד וחציו בן
חורין, כופין את רבו לשחררו, וכיון שבידינו לשחררו, הרי הוא
כבן חורין, ויכול לשחוט עבור עצמו, ואילו הברייתא סוברת
כמשנה ראשונה, כלומר כמו שסברו בית הלל קודם שהודו לבית
שמאי, שאין כופין את רבו לשחררו, ומשום כך אינו יכול לשחוט
בשביל עצמו, כיון שאין חלק העבדות תלוי בו. ומביאה הגמרא
את המשנה שבתחילה חלקו בית הלל על בית שמאי ולבסוף חזרו
להורות כבית שמאי, דְּתָנַן (גיטין פ"ד מ"ה), **מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין, עוֹבֵד אֶת רַבּוֹ יוֹם אֶחָד, וְאֶת עַצְמוֹ יוֹם אֶחָד, דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל,** וזו המשנה ראשונה בדברי בית הלל, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים,**

אם כן, תַּקַּנְתֶּם אֶת רַבּוֹ, שאינו מפסיד כלום, וְאֶת עַצְמוֹ – את העבד לֹא תַּקַּנְתֶּם, שהרי לְיֹשֶׁא שִׁפְחָה אינוֹ יָכוֹל, כיון שֶׁכְּבָר חֲצָיוֹ בֶּן חוֹרִין, ובן חורין אסור בשפחה, וּלְיֹשֶׁא אַת חוֹרִין גם כן איֵנוֹ יָכוֹל, כיון שֶׁעֲדַיִין חֲצָיוֹ עֶבֶד, והרי הוא אסור בבת חורין, ואם תאמר שיִּבָּטֵל וישב בלא אשה, וַהֲלֹא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא לְפִרְיָה וּרְבִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מה יח) 'לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ (אֶלָּא) לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ' כלומר, לא ברא ה' את הארץ כדי שתעמוד בשממון, אלא כדי שירבו בני האדם ויתישבו בה, אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ, וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתֵב העבד לרבו שְׁטָר חוב עַל חֲצִי דָּמָיו – על חצי שוויו ששייך לאדון. וְחָזְרוּ בֵּית הִילֵּל לְהוֹרוֹת בזה כְּבֵית שַׁמַּאי, וזו היא המשנה אחרונה.

משנה

המשנה עוסקת במי שעשה שליח לשחוט עבורו את הפסח, ולא פירש לו אם ישחט עבורו גדי או טלה, או שפירש לו ושכח, כיצד הוא עושה.

הָאוֹמֵר לְעַבְדּוֹ צֵא בשליחותי וּשְׁחוֹט עָלַי [–בעבורי] אֶת הַפֶּסַח, ולא פירש לו מאיזה מין לשחוט עליו, וְשָׁחַט העבד גְּדִי, יֹאכַל האדון גדי, ואם שָׂחַט טָלֶה, יֹאכַל טלה, שכיון שלא פירש האדון מאיזה מין לשחוט, הרי הוא סומך על העבד, ובדעתו להימנות על מה שישחט עבורו. ואם שָׁחַט גְּדִי וְטָלֶה, יֹאכַל האדון מִן הָרִאשׁוֹן, שכיון שנשחט הראשון בבר יצא בו ידי חובתו, והשני ישרף, משום שאין אדם מנוי עליו. ואם פירש האדון לעבד איזה מין ישחוט לו, וְשָׁכַח העבד מָה אָמַר לוֹ רַבּוֹ, כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, יִשְׁחַט טָלֶה וּגְדִי, וְיֹאמַר, אִם גְּדִי אָמַר לִי רַבִּי, הַגְּדִי יהיה שֶׁלִּי, וְהַטָּלֶה יהיה שֶׁלּוֹ, וְאִם טָלֶה אָמַר לִי רַבִּי, הַטָּלֶה שֶׁלִּי, וּגְדִי שֶׁלּוֹ. ואם עשה כן, ולאחר מכן שָׁכַח רַבּוֹ מָה אָמַר לוֹ, שְׁנֵיהֶן – הגדי והטלה יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה, שאי אפשר לאוכלם, כיון שאין הפסח נאכל אלא למנוייו, ולא ידוע מי נמנה על כל אחד מהם, וּפְטוּרִין הם מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, משום שיצאו ידי חובה בשחיטה ובזריקת הדם של הטלה והגדי, שהרי לפני ה' גלוי מי נמנה על כל אחד מהם.

גמרא

שנינו במשנה, שאם לא פירש האדון לעבד מה ישחט עבורו, אוכל האדון ממה ששחט העבד. שואלת הגמרא: פְּשִׁיטָא – הלא פשוט הוא דין זה, ולמה הוצרך התנא להשמיעו. משיבה הגמרא: החידוש הוא, שאם שָׁחַט גְּדִי, יֹאכַל האדון גדי, אַף עַל גַּב דְּרָגִיל בְּטָלֶה, ואם שָׁחַט טָלֶה, יֹאכַל האדון טלה, אַף עַל גַּב דְּרָגִיל בְּגְדִי, שכיון שלא פירש לו מה לשחוט, ודאי מסכים הוא למה שישחוט העבד.

שנינו במשנה: שאם שָׁחַט העבד גְּדִי וְטָלֶה, יֹאכַל מִן הָרִאשׁוֹן. מקשה הגמרא: איך יכול הוא לאכול מהראשון, וְהָא תַּנְיָא, אֵין נִמְנִין עַל שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאֶחָד על מנת שיאכל מאיזה מהם שירצה, שאין ברירה, ואין אומרים שמה שהוא אוכל עכשיו, נתברר שזה היה בדעתו לאכול בשעת השחיטה, ולכן אינו יכול לאכול מאחד מהם, כיון שאין ידוע מה היתה דעתו בשעת השחיטה, ואף אדון זה שסמך על עבדו, והמנה אותו העבד על שני פסחים, הרי זה כמו שהוא עצמו נמנה על שני פסחים, ומדוע יכול הוא לאכול מהראשון. מתרצת הגמרא: מַתְנִיתִין – משנתנו מדברת בְּמֻלָּךְ וּמַלְּכָה, שתלויים בעבדיהם, ואין הם מקפידים אם ישחטו עבורם טלה או גדי, ואין צריך לדין ברירה, כדי לומר שמתחילה היתה דעתם במה שנשחט ראשון, שהרי כבר בשעת השחיטה היה נוח להם בין בגדי בין בטלה, וכיון שאינם מקפידים יוצאים הם ידי חובה במה שנשחט ראשון.

ומביאה הגמרא ראיה לתירוץ זה: וְהָתַנְיָא – וכן שנינו בברייתא, אֵין נִמְנִין עַל שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאֶחָד, וּמַעֲשֶׂה בְּמֻלָּךְ וּמַלְּכָה שֶׁאָמְרוּ לְעַבְדֵיהֶם צְאוּ וְשַׁחֲטוּ עָלֵינוּ אֶת הַפֶּסַח, וַיְצְאוּ וְשָׁחֲטוּ עֲלֵיהֶן שְׁנֵי פְּסָחִים, גדי וטלה. וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ מהו הדין בזה, אָמַר לָהֶם

המשך בעמוד קו

לְכוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת הַמַּלְכָּה, שבקיאה וחכמה היתה, בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ מִן הַמַּלְכָּה, אָמְרָה לָהֶם לְכוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל, בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל, אָמַר לָהֶם, מַלְכָּה וּמֶלֶךְ דַּרְעָתָן קַלָּה עֲלֵיהֶן – שאינם מקפידים מה יאכלו, יֹאכְלוּ מִן הָרִאשׁוֹן, אֲבָל – אנחנו, אם יארע לנו כן, לֹא נֹאכַל לֹא מִן הָרִאשׁוֹן וְלֹא מִן הַשֵּׁנִי, כיון שאנו מקפידים מה נאכל, ואין ידוע מה היתה דעתינו בשעת השחיטה.

הברייתא מביאה מעשה נוסף שארע למלך והמלכה עם רבן גמליאל: וְשׁוּב פַּעַם אַחַת נִמְצֵאת הַלְּטָאָה – שהיא אחת מהשרצים שמטמאים במותם, בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם – במקום שחיטת הבהמות שבבית המלך, וּבִקְּשׁוּ לְטַמֵּא כָּל הַסְּעוּדָה כּוּלָּהּ, שסברו שהיא מתה, וחששו שמא נגעה בדבר מהסעודה, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ, אָמַר לָהֶם לְכוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת הַמַּלְכָּה שהיא בקיאה וחכמה, בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת הַמַּלְכָּה אָמְרָה לָהֶם לְכוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל את כָּל הַסְּעוּדָה כּוּלָּהּ, בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ, אָמַר לָהֶם – שאל אותם רבן גמליאל, בֵּית הַמִּטְבָּחַיִם רוֹתְחִין אוֹ צוֹנְנִין – האם נמצאה הלטאה בתוך דברים רותחים, או בתוך דברים צוננים, אָמְרוּ לוֹ רוֹתְחִין – נמצאה בתוך דברים רותחים, אָמַר לָהֶם, לְכוּ וְהַטִּילוּ עֲלֶיהָ כּוּם שֶׁל צוֹנֵן, הָלְכוּ וְהִטִּילוּ עֲלֶיהָ כּוּם שֶׁל צוֹנֵן, וְרִיחֲשָׁה – ופירכסה, וְטָהֵר רַבָּן גַּמְלִיאֵל את כָּל הַסְּעוּדָה כּוּלָּהּ, שהוברר שלא מתה עדיין. נִמְצָא הַמֶּלֶךְ תָּלוּי בְּמַלְכָּה, וְנִמְצֵאת הַמַּלְכָּה תְּלוּיָה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל נִמְצֵאת כָּל הַסְּעוּדָה תְּלוּיָה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל.

שנינו במשנה: שָׁכַח מָה שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ וכו' ישחט טלה וגדי ויאמר אם גדי אמר לי רבי הגדי שלו וטלה שלי. שואלת הגמרא: איך יכול העבד לומר טלה שֶׁלִּי, והרי כל מָה שֶׁקָּנָה הָעֶבֶד קָנָה רַבּוֹ, ומנין לו בהמה להקריב עבור עצמו. מתרצת הגמרא: אָמַר אַבָּיֵי, שהוֹלֵךְ העבד לקנות את הטלה והגדי אֵצֶל רוֹעֶה הבהמות הָרָגִיל רַבּוֹ לקנות אֵצְלוֹ, דְּנִיחָא לֵיהּ – שנוח לו לרועה בְּתַקָּנְתָא דְּרַבֵּיהּ – בתקנת אדונו שיוכל לאכול פסח, וּלכך מַקְנֵי לֵיהּ הרועה חַד מִינַּיְיהוּ – אחד מהם עַל מְנָת שיהיה שלו וְשָׁאַיִן לְרַבּוֹ רְשׁוּת בּוֹ, שבאופן זה אין רבו זוכה במה שהקנה לו הרועה.

שנינו במשנה: שָׁכַח רַבּוֹ מָה שֶׁאָמַר לוֹ וכו' ופטורין מלעשות פסח שני. אביי מבאר באיזה אופן אמרה המשנה שפטורים הם מפסח שני: אָמַר אַבָּיֵי, לֹא שָׁנוּ שנפטרו מפסח שני, אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁכַח האדון לְאַחַר הַזְרָקָה של הדם על המזבח, דְּבָעִידְנָא דְּאִיזְרִיק דָּם – שבזמן שנזרק הדם, עדיין הָוֶה חָזֵי לַאֲכִילָה – היה הפסח ראוי לאכול ממנו בערב, אֲבָל אם שָׁכַח מה אמר לו לִפְנֵי הַזְרָקָה של הדם, דְּכִי אִיזְרִיק דָּם לֹא הָוֶה חָזֵי לַאֲכִילָה – שבשנזרק הדם כבר לא היה ראוי לאכילה, כיון שלא היה ידוע מי מנוי על כל קרבן, לא יצאו ידי חובתם וְחַיָּיבִין לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי.

אִיבָּא דְּמַתְנֵי לָהּ אַבְּרַיְיתָא – ויש ששנו את דברי אביי אלו, על מה ששנינו בברייתא, חֲמִשָּׁה שֶׁנִּתְעָרְבוּ עוֹרוֹת פְּסָחֵיהֶן זֶה בָּזֶה, וְנִמְצֵאת יַבֶּלֶת בְּעוֹרוֹ של אֶחָד מֵהֶן, והוא מום הפוסל בבהמה, ואין ידוע מיהו הפסול, הקרבנות בּוֹלְעִין יוֹצְאִין לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה, וּפְטוּרִין הם מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, ואמרו, שעל זה אָמַר אַבָּיֵי, לֹא שָׁנוּ שנפטרו מפסח שני, אֶלָּא כְּשֶׁנִּתְעָרְבוּ העורות לְאַחַר הַזְרָקָה של הדם, דְּבָעִידְנָא דְּאִיזְרִיק דָּם מִיהָא – שמכל מקום בזמן שנזרק הדם, הָוֶה חָזֵי – היה ראוי הבשר של ארבעה מהם לַאֲכִילָה, שאז מועלת זריקת הדם להוציאן ידי חובתן, אֲבָל אם נִתְעָרְבוּ העורות לִפְנֵי זְרִיקָה, שבשעת הזריקה כבר לא היה הבשר ראוי לאכילה, לא יצאו ידי חובתן וְחַיָּיבִין לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי.

אומרת הגמרא: מַאן דְּמַתְנֵי אַמַּתְנִיתִין – מי ששונה את דברי אביי על המשנה, כָּל שֶׁכֵּן שהוא אומר כן אַבְּרַיְיתָא – על הברייתא, שהרי אם במשנה שאין פסול בגוף הקרבן, וראוי הבשר מצד עצמו לאכילה, אלא שאין ידוע מי הם מנוייו, אין מועלת זריקת הדם, כל שכן בברייתא, שהבשר אינו ראוי לאכילה כיון שכל אחד מהם הוא ספק בעל מום שהוא פסול בגוף הקרבן, ודאי שאין יוצאים בו ידי פסח, אבל מַאן דְּמַתְנֵי אַבְּרַיְיתָא – מי ששונה את דברי אביי על הברייתא, סובר שאין לומר את דבריו אלא על הברייתא, אֲבָל אַמַּתְנִיתִין לֹא – על המשנה אין לומר כן, שבמשנה יש לומר

שיוצאים ידי חובה גם אם שכח לפני זריקת הדם, כֵּיוָן דְּכל הקרבנות כְּשֵׁירִין נִינְהוּ – הם, וראוי דמם להיזרק על המזבח, שאין בהם פסול בגוף הקרבן שמחמתו אי אפשר לאכלם, דְּהרי **אִי אִידְּכַר הֲוֵי חֲזֵי לַאֲכִילָה** – אם יזכר האדון מה אמר לעבד, יוכלו לאכלם, ואף עכשיו שלא נזכר מכל מקום הרי **קַמֵּי שְׁמַיָּא גְּלֵיָא** – לפני היושב בשמים גלוי מי נמנה על כל קרבן, ואין זה נחשב שאין הבשר ראוי לאכילה, ומשום כך יצאו בהם ידי חובתם, ופטורים מפסח שני.

הגמרא מבארת את האמור בברייתא: **אָמַר מָר** – הובא לעיל בברייתא, שאם נמצאה באחד מהם יבלת כולם לא יאכלו, **וּפְטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי.** שואלת הגמרא: מדוע פטורים הם, **וְהָא אִיכָּא חַד דְּלָא נָפִיק** – והרי יש אחד מהם, אותו שבעור פסחו היתה היבלת, שלא יצא ידי חובת פסח. מתרצת הגמרא: **מִשּׁוּם דְּלָא אִיפְּשַׁר** שיביאו פסח שני. שהרי **הֵיכִי לֵיעֲבֵיד** – איך נעשה, אם נאמר דְּלַיְתֵי **כָּל חַד וְחַד** – שיביא כל אחד ואחד מהם **פֶּסַח, קָא מַיְתֵי** – הרי הם מביאים חוּלִּין לָעֲזָרָה, **דְּאַרְבָּעָה מַיְנֵיהוּ עֲבֵדִי לְהוּ** – שהרי ארבעה מהם כבר נפטרו מפסח, וכיון שעכשיו אינם חייבים בפסח, הפסח שהם מביאים עכשיו, הרי הוא חולין בעזרה, ואם נאמר דְּלַיְתֵי **כּוּלְּהוּ חַד פֶּסַח** – שיביאו כולם יחד קרבן אחד לפסח שני, זה גם אי אפשר, שהלא **נִמְצָא הַפֶּסַח נֶאֱכָל שֶׁלֹּא לִמְנוּיָו,** שהרי ארבעה מהם כבר נפטרו, ומה שנמנו עכשיו על הפסח שני אינו כלום, ואסור להם לאכול מהפסח, **הַאי מַאי** – אלא מה תאמר, **דְּנַיְתֵי כָּל חַד מִינַּייהוּ** – שיביא כל אחד מהם את **פִּסְחוֹ, וְנִיתְנֵי וְנִיקְמָא** – וניתנה ויאמר, **אִי דִּידִי** – אם הקרבן שלי הוא **הַבָּעַל מוּם, הַאי דְּאִיתֵּי הַשְׁתָּא** – מה שאני מביא עכשיו, **נֶיהֱוֵי** – יהיה **פֶּסַח, וְאִי דִּידִי** – ואם שלי היה **תָּם, הַאי דְּאִיתֵּי הַשְׁתָּא** – מה שאני מביא עכשיו, **נֶיהֱוֵי** – יהיה **שְׁלָמִים,** גם זה **לֹא אֶפְשָׁר,**